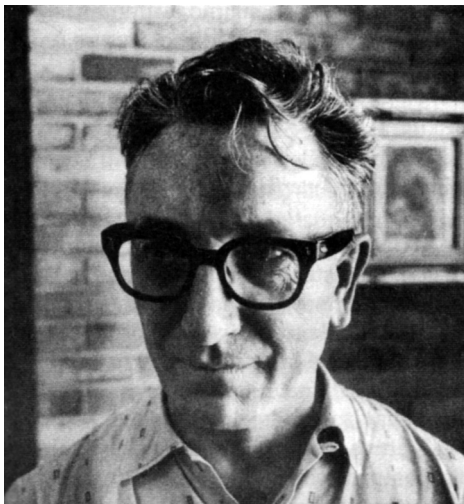

Kuklusis redaktorius kun. Pranas Garšva, MIC

Marija Remienė

▲ Kun. Pranas Garšva

Artėjant „Draugo“ dienraščio šimtmečiui buvo vis labiau pradėta domėtis „Draugo“ įkūrėjais, redaktoriais bei buvusiais darbuotojais. Paimdamas „Draugą“ į rankas vargu ar kas pagalvoja, kiek darbo ir rūpesčių būna įdėta, kol laikraštis išleidžiamas į pasaulį.

Mūsų išėivijos lietuviškoje visuomenėje kun. Prano Garšvos, MIC, vardas dar yra žinomas. Jis mūsų prisimenamas kaip „Draugo“ dienraščio redaktorius, bet apie jo vidinį pasaulį gali pasakyti tik jo artimi draugai – kunigai vienuoliai, su kuriais jis

mokėsi, dirbo ir bendravo.

Pranas Garšva gimė 1915 m. sausio 18 d. Pasnietalio kaime, Veliuonos valsčiuje, Kauno apskrityje, dabartiniame Jurbarko rajone. Mirė 1993 m. sausio 14 d. Chicagoje, Illinois. Tai kunigas marijonas, spaudos darbuotojas. 1937 m. baigęs marijonų gimnaziją Marijampolėje studijavo filosofiją Kauno kunigų seminarijoje. 1941-1942 m. studijavo teologiją Tuebingeno universitete Vokietijoje. Grįžęs į Kauną 1942 m. iššventintas į kunigus. Kunigavo Marijampolėje, buvo Aukštesniosios mokyklos kapelionas. Artėjant rusų okupacijai 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, buvo Tuebingeno lietuvių pabėgėlių stovyklos kapelionas. 1947-1948 m. studijas tęsė Romoje ir įgijo teologijos licenciato laipsnį. 1948 m. persikėlė į Argentina, buvo „Laiko“ viceredaktorius. 1954-1958 m. Buenos Aires buvo marijonų vienuolyno vyresnysis ir Aušros Vartų lietuvių parapijos klebonas.

1958 m. kun. Pranas Garšva atvyko į Chicago, dirbo „Draugo“ redakcijoje, vėliau tapo vyriausiuoju redaktorium-moderatorium ir dirbo iki 1992 metų, kol liga pakirto.

Būdamas redaktoriumi jis sutelkė daug bendradarbių ir jo vadovaujamas

▲ Redakcijos darbuotojai švenčiant „Draugo“ dienraščio 75-metį (iš kairės): Bronius Kviklys, Algirdas Pužauskas, Kazimiera Bradūnienė, Aloyzas Baronas, vyriausiasis redaktorius Pranas Garšva, MIC, Kazimieras Bradūnas

„Draugas“ tapo pasaulio lietuvių dienraščiu. Kun. Pranui Garšvai redaguojant po karo iš Vokietijos į Ameriką atvyko daug pabėgėlių, tarp kurių buvo kultūrininkų, spaudos darbuotojų, rašytojų. „Draugo“ vaizdas pasikeitė ne tik savo išvaizda, bet kalba ir turiniu. „Draugas“ tapo visos išeivijos labiausiai skaitomu laikraščiu. Poetui Kazimierui Bradūnui redaguojant šeštadienio kultūros priedą pasikeitė jo kokybė. Kone kiekviename numeryje buvo spausdinamos originalios poezijos eilės, prozos ištraukos, knygų recenzijos, pranešama apie išeivijoje išleistas knygas. Be to, „Draugo“ puslapiuose buvo aprašomi kultūros, meno mokslo laimėjimai, skelbiama įvairių konferencijų, suvažiavimų medžiaga, kultūros renginiai.

2009 m. liepos 12 d. sueina šimtas metų nuo taip labai išeivijai reikšmingo įvykio, – „Draugo“ įkūrimo. Kun. Prano Garšvos redagavimo metai buvo dienraščio žydėjimo metai. Jo nuopelnų išeivijai aprėpti tiesiog neįmanoma, ypač tuo metu, kai Lietuva buvo sovietinės okupacijos gniaužtuose. Nė vienas išeivijos laikraštis taip plačiai nenušvietė gyventojų genocido Lietuvoje bei gy-

ventojų sunkios dalios, kaip „Draugas“. Redaktorius Pranas Garšva buvo ypač priešingas ryšiams su okupuota Lietuva. Jei „Draugas“ parašo, visi skaitytojai tokius straipsnius priima rimtai.

Tautos okupacijos laikotarpiu „Drauge“ buvo spausdinama „Kronika“, kuri pasakojo apie okupuotos Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvenimą. Niekas iki šiol nenustatė, kaip „Kronika“ pasiekdavo „Draugą“. „Kronikoje“ atsispindėjo tautos dvasios tvirtybė. „Draugas“ buvo ir yra lietuviškos išeivijos gyvenimo veidrodis.

Aplankius redaktorių kun. Praną Garšvą redakcijoje krisdavo į akis jo rašomasis stalas, visada apkrautas popieriais be tvarkos, tačiau jis pats gerai žinojo, kur guli kokio nors straipsnio rankraštis. Jis buvo malonus, bet ne per daug draugiškas ir griežtas savo nusistatyme. Čia rašančiajai kun. Praną Garšvą teko pažinti beveik nuo jo pirmųjų dienų „Drauge“. Jis turėjo savo liniją ir niekas negalėjo jo „pamokyti“. Ne vienam jis atkirsdavo: „Įsteik savo laikraštį ir rašysi, ką tik norėsi“. „Drauge“ lankytojų netrūkdavo, ypač svečių iš kitų vietovių. Kiekvienas atvykęs į Chicagą būtinai turėjo aplankyti „Draugo“ redakciją. Redaktoriaus kambario durys visada būdavo atviros: kiekvienam lankytojui jis skirdavo dėmesio. Su svečiais sutrukdytą laiką turėjo atidirbti vėlyvais vakarais. Kun. Viktoras Rimšelis yra sakęs, kad redaktorius P. Garšva pavalgydavo vaka-

▲ Nors vyriausiasis „Draugo“ redaktorius kun. Pranas Garšva nemėgo švenčių ir iškilmių, bet jam tekdavo dalyvauti „Draugo“ vajaus pietuose. 1984 m. Jono Tamulaičio nuotr.

▲ „Draugo“ vyriausiojo redaktoriaus kun. Prano Garšvos gimtosios sodybos jau nebėra, iš sodybos liko tik šis ąžuolynas, ramiai sau ošiantis gimtojo Pasnietalio (Jurbarko raj.) kaimo pakraštyje, ant Snietelos upelio kranto. Algirdo Girininko nuotr.

rienę, užsidarydavo savo mažame vienuolyno kambarėlyje ir ilgai, ilgai tauškindavo rašomąją mašinėlę.

Kažin ar kun. Pranas Garšva turėjo artimų bičiulių. Dviejų savičių atosogas jis praleisdavo ne keliaudamas, bet ramiai poilsiaudamas Beverly Shores, Indianoje, prie Michigano ežero. Tai buvo labai kuklus žmogus. Jo kunigystės jubiliejaus proga draugai norėjo suruošti paminėjimą ir jį pasveikinti Jaunimo centre kartu su keliais šimtais kunigo gerbėjų, bet jis griežtai atsisakė. Tais metais pirmą „Draugo“ puslapį redagavo Vytautas Radžius. Jis paruošė trumpą straipsnelį apie jubiliatą kun. Praną Garšvą su nuotrauka. Visa problema, kad prieš atiduodant į spaustuvę kiekvieną puslapį turėjo peržiūrėti vyr. redaktorius. Pastebėjęs rašinį apie save jis tuoj pat pareikalvo išimti ir geriau palikti tą vietą tuščią, jei nėra kito rašinio. Jis nemėgo fotografuotis, todėl jo laikraštyje beveik neteko matyti jo nuotraukų. Kun. Pranui Garšvai mirus buvo sunku surasti nuotrauką nekrologui.

Redaktorius kun. P. Garšva retai lankydavo lietuviškus renginius ir niekad nesiverždavo į pirmąsias eiles. Atsilankydavo į „Draugo“ renginius, bet redakcijai skirtą stalą jis pasirinkdavo toli nuo garbingųjų svečių. Jis sakydavo, kad „Draugo“ darbuotojai turi skirti dėmesį ne sau, bet skaitytojams ir dienraščio rėmėjams. Po jo redakcijos taktika visai pasikeitė.

Redaktorius kun. P. Garšva rašė šeštadienių skilties „Rimties valandėlės“ straipsnius. Be to, jis bendradarbiavo „Laike“, „Darbininke“, „Tėviškės žibučiuose“, „Lux Christi“. Jis 1964 m. parašė marijonų veiklos apžvalginę knygą „Negęstanti šviesa“, buvo Lietuviškos knygos klubo vedėjas ir nuo 1964 m. – LSS – Skaučių seserijos dvasios vadas.

Kun. Pranas Garšva rašydavo vedamuosius, kurie tinka visiems laikams. Viename iš paskutiniųjų, būtent 1992 m. gruodžio mėn. 7 d., jis rašė: „Apie lietuvišką spaudą turime kalbėti plačia prasme. Tai ne tik laikraščiai, kurie lanko kasdien, kas savaitę ar kas mėnesį, bet ir knygos, kurios liečia lietuvišką gyvenimą išsilaisvinusioje tėvynėje ir laisve besinaudojančioje išeivijoje. Savas žodis, sava mintis ir savas išsireiškimas yra artimesnis, negu bet kokios didelės kūrybinės žiežirbos, liečiančios tik žmogaus gyvenimą ar svetimas tautas“.

Toliau jis teigė: „Niekas taip nesuriša žmonių kaip savos tradicijos, atsiņestos iš tautos ir perduotos šeimų ar draugų svetimose žemėse ir svetimuose kraštuose. Ateivis niekada pilnai nepritampa prie svetimo gyvenimo. Nepritampa dažnu atveju net svetur gimęs, augęs ir mokslus baigęs jaunuolis, kai jis suauga ir pajunta svetimą dvasią aplinkoje ir savyje“.

„Išeivija skirtingai žvelgia į savo tautą, ar ji būtų laikraščio, ar knygos pavidalu. Ji yra tautos ir išeivijos gyvybė, lyg gyvas organizmas, kurio gyvybės siekais gyvena viena ir kita tautos dalis. Išsilaisvinusi tėvynė ar tėvų bei senolių žemė gyvuoja išeivijos pagalba, išeivija gyvuoja tautos gyvybe ir jos dvasiniais, kultūriniais, ekonominiais, auklėjimosi siekimais. Nei tauta išeivijos, nei išeivija savo tautos negali išsižadėti, nes viena kitai yra būtinos gyvybei palaikyti“.

„Nori ar nenori, visi yra tos, o ne kitos tautos žmonės. Gali savo priklausomumo tautai išsižadėti, bet negali išsižadėti savo vidaus dvasios, savo nusiteikimų, savo charakterio, nors kartais ir tik blogomis pusėmis pasireikštų. Ir tėvai turi žiūrėti, kad jų vaikai kuo mažiausiai atitolėtų nuo jų pačių ir nuo savo tautos. Net ir tie, kurie jau užmiršo savo tėvų ar senolių kalbą, yra tautai reikalingi, nes juose plazdena tautinė dvasia, nors kuris žmogus ir norėtų jos atsikratyti“.

Kun. Pranas Garšva „Draugą“ redagavo 37 metus. Jis iškeliavo pas Viešpatį 1993 m. sausio 24 d.